

VADERLANDSE GESCHIEDENIS EN BENELUX ¹

DOOR

Dr. Ch. THEWISSEN
lid der Maatschappij

Blijkens berichten in de pers zijn de regeringen van België en Nederland voornemens tot een herziening te komen van de schoolboeken der vaderlandse geschiedenis in de geest van Benelux. Tot dit doel is een commissie samengesteld of zal samengesteld worden om deze herziening voor te bereiden. Wij lazten hierover als voorbeeld dat de Nederlandse kinderen wel wat meer over Congo mochten weten, en de Belgische kinderen iets meer moesten leren over « onze » gouden eeuw.

Wij weten niet hoever men met de voorbereidingen al gevorderd is.

De eerste begrijpelijke reactie van historici en leraren in de vaderlandse geschiedenis kan nauwelijks anders zijn dan een afwijzing. Benelux is een politiek streven van onze dagen. Politieke strevingen dienen wij ver van het onderwijs te laten. Omdat Nederland en België thans op voet van vriendschappelijkheid verkeren mogen wij het geschiedverhaal niet gaan wijzigen en ombuigen. Wanneer we over tien jaar misschien weer enige onderlinge strubbelingen hebben, zouden de regeringen opnieuw bij ons komen en zouden we in de geschiedenisboeken van onze scholen opnieuw moeten gaan schrappen en een geschiedverhaal samenstellen, dat culmineerde in een verwijdering van beide staten.

Het onderwijs in de vaderlandse geschiedenis mag niet anders zijn dan de geschiedkundige waarheid, het verhaal van de ontwikkeling van ons volk zoals het in werkelijkheid geweest is en niet zols men het graag zou wensen in verband met een toevallige staatkundige constellatie van onze dagen.

Daarom zou de eerste reactie moeten zijn: afwijzen!

Niettemin gaan wij pleiten om dit verzoek der regeringen *niet* af te wijzen. Wij vragen het bestuur van de Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Letterkunde en Geschiedenis met nadruk alle aandacht aan deze kwestie te besteden en bij de regering haar invloed aan te wenden om de voorgestelde veranderingen te doen plaats hebben overeenkomstig het wetenschappelijk ware verhaal

(1) Samenvatting.

van de geschiedenis der lage landen, der werkelijke Nederlanden, der Pays Bas. Men zal ons vragen onder de vaderlandse geschiedenis het patroon te schuiven der drie Benelux-landen.

Wij hadden dit patroon nooit mogen verlaten, omdat het het enige patroon is dat wetenschappelijk verantwoord is. Een staatkundige centralistische tendenz heeft het geschiedverhaal sedert de zestiende, maar vooral sedert de laatste eeuw wanstaltig verwrongen. In de geest van Colebrander bij ons en Pirenne bij U, heeft men zich beijverd een geschiedkundig verhaal samen te stellen, dat tot de apotheose van de tegenwoordige staten leidde onder het motto «waar kunnen wij nog beter zijn». Bij ons is daar nog een verering voor het kleine bijgekomen, in alle leer- vakken geïdealiseerd, een eiland-mentaliteit kwekende, zelfs in de zangles, waar we leerden zingen «al is ons landje nog zo klein, waar kunnen we nog beter zijn».

Niet alleen in het onderwijs der geschiedenis op de scholen, maar zelfs in de wetenschappelijke beoefening hebben meerdere geleerden zich parten laten spelen door deze etatistische tendenz, waardoor de geschiedkundige feiten werden omgebogen naar een bepaald doel, door weglaten van gebeurtenissen, door verwaarlozing van tijdvakken, door te zeer benadrukken van andere gebeurtenissen.

Met vele voorbeelden is aan te tonen, hoe gebrekkig en onwaar het geschiedenisbeeld ten gevolge van deze staatkundig-politieke tendenz geworden is. Men wilde een afgerond België al in Merovingische tijden als gepredestineerd ontdekken. Bij ons, als Calvinistische staat werden de middeleeuwen maar slordig behandeld. De kinderen zien ons koninkrijk als een soort voleinding van het graafschap Holland en achten onze koningin een afstammeling van graaf Floris V. De hele vaderlandse geschiedenis is de geschiedenis van het graafschap Holland en een beetje daar om heen. Zelfs een figuur als de geloofsverkondiger Sint Willibrord wordt min of meer als een «Hollander» behandeld, en onze mensen raken deze voorstelling uit hun prilste jeugd niet meer kwijt. Het eeuwfeest van St. Willibrord in 1939 vond Limburg afwijzing. Men achtte dit een aangelegenheid die alleen het boven-Moerdijkse Nederland aanging... Willibrord als stichter en eerste abt van Susteren, de schenking van de St Petersberg aan Willibrord, waaruit de abdij St. Odilienberg ontstond, begraafplaats van Willibrord's gezellen, Wiro, Odger en Plechelm, de betrekkingen van Willibrord met de abdij van Maeseyck... het zijn allemaal ongeweten dingen. Onze kinderen leren de opvolgingsmoeilijkheden van gravin Ada van Holland, en ook nog wel dat deze gravin huwde met Lode-

wijk van Loon. Maar zij menen stellig dat dit een of andere mijnheer was die van Loon heette zoals een andere van Beek of van der Meulen zou heten. Dat er een graafschap Loon bestond, en waar dit lag, en dat deze graaf Lodewijk van Loon een belangrijke Nederlandse vorst was... het zijn allemaal ongeweten zaken.

Het is niet de kwantiteit van feiten, namen jaartallen of gebeurtenissen, die verbetering behoeft, maar de geschiedkundige samenhang. Men herkent een figuur als de Elect van Luik, Jan van Beieren niet als een figuur uit de geschiedenis der Nederlanden. Ondanks het feit dat het bisdom Luik zich uitstreckte tot aan de grote rivieren, weet niemand iets van deze Jan zonder Genade en van zijn verrichtingen te Luik. Hij komt als een vreemdeling uit de lucht vallen op het ogenblik dat hij de strijd met zijn nicht Jacoba van Beieren aan bindt. In de voorstelling van onze schooljeugd speelt zelfs de tachtigjarige oorlog zich ongeveer af tussen Amsterdam, Rotterdam en 's Gravenhage. En al wordt dit primitieve beeld op de middelbare school iets aangevuld, de kinderen raken deze eerste voorstelling van zaken niet meer kwijt. Zij blijft hen parten spelen, hun leven lang. Het zal in België wel precies zo zijn.

Deze misvormde vaderlandse geschiedenis, dit verwrongen verhaal van de ontwikkeling der Nederlanden behoeft niet alleen om wetenschappelijke gronden correctie, maar vooral ook om pedagogische redenen. Wanneer men in België de tijd van 1815 tot 1830 blijft beschouwen als een tijdvak van vreemde overheersing en de scheiding van 1830 als iets natuurnoodzakelijks, en bij ons diezelfde periode in dezelfde geest behandelt als een gedwongen samengaan met vreemdelingen, waarvan wij in alles verschilden en waarmee wij niets gemeen hadden, dan doen wij de waarheid te kort, verkrachten het verleden, *maar bederven ook de toekomst*. Opgevoed met niets anders dan het tijdvak van onze inderdaad glorieuse zee-geschiedenis met negatie van andere perioden der geschiedenis van deze landen, staan wij vrij hulpeloos in een tijd nu ook voor Noord Nederland geldt dat men er zonder industrie niet komt. Hoe willen wij met enig vertrouwen en oprechtheid samenwerking in Benelux- of Europees verband bereiken wanneer wij opgevoed worden in een atmosfeer van klein-staatse zelfstandigheid als het ideaal en de apotheose van onze hele historische ontwikkeling? Zou het streven naar Europese eenheid ons niet veel redelijker voorkomen, wanneer wij de eenheid van Europa in het H. Roomse Rijk in het verleden hadden leren kennen?

Wanneer wij de Nederlandse delta, het uitmondingsgebied van Schelde, Maas en Rijn als een werkelijke realiteit hadden leren

zien van af de schoolbanken, zou een vraagstuk als dat der waterwegen, dan zó lang moeten duren? Het romantisch idealiseren, zelfs van een Gouden Eeuw, sluit ons de ogen voor andere mogelijkheden, en zo kan een roemrijk verleden een erfelijke belasting worden voor de toekomst, wanneer het onderwijs verzuimt de betrekkelijkheid van alle strevingen en successen in het licht te stellen.

Men denke vooral niet, dat wij voor de lagere school een meer wijsgerige instelling van het geschiedenisonderwijs zouden wensen. Dit is nauwelijks mogelijk op middelbare scholen, maar wij moeten het onderwijs zuiveren van die elementen van strevingen, die het geschiedverhaal vervalsen.

Een geschiedverhaal dat uitmondt in het ideaal van Benelux, zou dezelfde fouten maken als de opzet die thans gepraktiseerd wordt. Met een soort wederzijds toegeven en wederzijdse uitwisseling komen we er zeker niet. De correctie moet trouwens niet alleen in het geschiedenisonderwijs gezocht worden. Wanneer onze kinderen jarenlang een staatkundige kaart voor ogen hebben, waarbij het buitenland en de zee wit gelaten zijn, dan kunnen zij later de Nederlanden niet meer zien zoals ze werkelijk zijn. Het tot stand komen van een kulturele atlas, werk van Dr. Luyckx voor Zuid-Nederland en van Dr. Timmers en Dr. van der Meer voor N. Nederland, is zeker geen ideale opzet, maar we hoeven dat niet te betreuren omdat zowel de samenstellers als de gebruikers van deze atlas een categorie van mensen van wetenschap vormen, die de verkeerde voorstellingen der lagere school wel ontgroeid zijn en eigen inzicht hebben verworven. Maar dergelijke gesepareerde landkaarten voor de lagere school achten wij verkeerd en ontoelaatbaar.

In ons land is tegen het op het graafschap Holland geconcentreerde etatistische geschiedenisonderwijs in de laatste jaren nogal verzet gerezen van regionaal karakter. Dit heeft geleid tot een overdreven aandacht voor de regionale geschiedenis, wat op zijn beurt weer een noodlottige verenging betekent. De onpaedagogische suggestie alsof Holland de navel der wereld is, mogen we niet gaan corrigeren met een even grote fout als zou bijvoorbeeld Brabant of Limburg de navel der wereld zijn. Het regionalisme dreigt ieder algemeen inzicht te verstikken. Maar een historisch verantwoord geschiedenis-onderwijs op het patroon van Benelux zal dit regionalisme voldoende tegemoet treden en bevredigen. Dit is een der resultaten die wij verwachten van de voorgestelde correctie.

Samenvatting:

1. Het onderwijs moet zich niet lenen voor enig politiek streven, ook niet voor Beneluxpropaganda. Het woord Benelux mag pas in de school gehoord worden bij de contemporaine geschiedenis van het einde van de tweede wereldoorlog.
2. Het onderwijs dient gezuiverd van de apotheose tendenz, en van de etatistische centralisatie. Dat kan alleen met een beschrijving van het geschiedverhaal overeenkomstig de historische waarheid.
3. Het grondplan van het geschiedenis- en aardrijkskunde onderwijs, moet zijn de plattegrond van de Nederlandse Delta, de zeventien Nederlanden van Karel V, het Nederlands gebied van het H. Roomse Rijk.
4. Dit beginsel moet al doorgevoerd worden in de allereerste leerboekjes van de lagere school.
5. De Zuid Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis moet haar invloed bij de Belgische regering in deze geest aanwenden.